

Nieuwsbrief

Jaargang 3, nummer 4
december 2013

HERDENKING.nl

Van de redactie

KERST IN OORLOGSTIJD

Ieder jaar met Kerst komt in mijn gedachte het kerstverhaal dat mijn oom René schreef in de oorlog terwijl de bommen hem om de oren vlogen. Hij was niet kerkelijk, eerder anti en waarom dan zo'n verhaal? Zegt dit iets over zijn behoefte rond Kerst? Het verhaal raakt me, het ontroert, ik weet niet echt waarom. Deel ik zijn behoefte aan een hoopvolle, positieve toekomst, ook al verkeer ik in geheel andere omstandigheden. Herken jij dat?

Talante van der Molen

Een streep van vuur tekende zich de hemel door. Een dreunend geluid. Een flakkerende gloed bleef achter in het grote bos. Toen werd alles weer gewoon. Maar het meisje en het kleine jongetje stonden muisstil, hand in hand, naar boven te kijken. "Zie je", zei het meisje, "dat was het nu, de ster. Dat is altijd zo in de kerstnacht. Dadelijk begint het engelengezing." En stil liepen ze verder.

Het grote bos was net zo donker als tevoren. Maar ze voelden zich zo rustig en blij alsof het midden op de dag was. De grote bomen, die anders 's nachts altijd ritselden stonden nu roerloos en zonder geluid. Zelfs geen uil was op jacht. Alles was wonderbaarlijk stil. Het meisje dacht, "Dit is nu de Heilige Nacht. Het komt allemaal uit. De heldere hemel. De staartster. De vrede tussen alle dieren. En straks komt nog het engelengezing." "Begrijp je het, dat is nu heilig." Maar het jongetje antwoordde niet. Zijn beentjes stapten over het mos. Hij scheen geen slaap te hebben. En zijn zusje vertelde verder van het kindje, de herders en de drie koningen, twee witte en een zwarte. Zo wandelden ze dwars door het bos naar huis.

Toen zei het meisje plotseling: "Daar is het. Ik hoor het. Zingen." Het vage gezang klonk achter het bos. Naarmate ze dichterbij kwamen werd het duidelijker. Het was maar 1 stem, een donkere mannenstem. En hij zong niet het jubelende "Gloria in excelsis Deo", maar een vreemd lied in een onbekende taal. Even aarzelde het meisje, maar de ogen van het jongetje straalden en hij wees recht voor zich uit. "Daar", zei hij, "Zou er een engel naar beneden gekomen zijn, om op de aarde te zingen? Of zou het een van de drie koningen zijn, die afgedwaald was en nu een lied zong uit zijn verre, eigen land?" Duidelijker klonk het lied nu, een beetje hees en soms plotseling afbrekend, maar steeds opnieuw dezelfde woorden: Children, get aboard, children get aboard, children get aboard, for there's room for many a more.

Eindelijk waren ze het bos door en daar zagen ze, zittend tegen een boom, een man. En die man zong het vreemde lied. Weer aarzelde het meisje. Wat voor kleren had die man aan? Was dat geen uniform? Maar het jongetje liet haar hand los en rende naar de man toe. En toen zij samen bij hem stonden keek haar broertje haar aan en zei: "Koning." Toen begreep zij het ook. Want de man was zwart, zoals de ene koning uit het Oosten. De koning had opgehouden met zingen en lachte tegen hen en zei iets. Maar dat verstonden ze niet. Daarom wees hij op zijn been. Dat bloedde. Hij was zeker van zijn ka-meel gevallen. "We zullen vader halen", zei ze en wilde haar broertje meetrekken. Maar die weigerde. Hij zag haar niet eens meer. Hij stond vlak bij de man, die daar op de grond zat. Zo waren ze precies even groot. Hij keek hem aan met zijn grote ogen en zei: "Zingen". En de man zong weer. Dus liep het meisje hard alleen naar huis. Ze vertelde van de koning, zingend aan de bosrand en van de vrede onder de dieren. En vader ging mee en droeg de neergestorte piloot in zijn sterke armen naar huis.

Soms is een verhaal zo passend, dat ieder extra woord afbreuk zou doen aan de tekst.

Team Herdenking

1 Redactioneel	4 De Nazi's en Kerst Uit een oorlogsdagboek	7 De Dam 7 mei 1945 Educatie
2 Kerstmis: doorvechten of? Citaat uit Oorlogsbrieven	5 Kerstmis in Westerbork Uit het dagboek van David Koker Kerst in Papendrecht 1944	8 Documentaire Kerst 1944 (met o.m. de liniecrossers)
3 Kerst vieren als krijgsgevangene	6 Kerstflitsen	9 Het kerstverhaal van Patton

Kerstmis: doorvechten of?

Het kerstfeest was bij uitstek het moment waarop de soldaat zich kon gaan afvragen of hij er wel verstandig aan deed om door te vechten. De boodschap is even simpel als geraffineerd. De soldaat van de tegenpartij wordt gewezen op de valse beloften die hem zijn gedaan, gezinspeeld op zijn verlangen om liever thuis bij zijn familie te zijn, en als eenvoudige oplossing wordt hem aangemoedigd te deserteren.

Ze hadden je toch beloofd dat je voor kerstmis thuis zou zijn? Nou, wat is daar van terecht gekomen? Ze hebben je zoveel beloofd. Het is niet je eerste en zeker niet je laatste teleurstelling.

Nu zit je hier, in niemandsland, ver weg van huis en je geliefden. Je vrouw, je kinderen, maak je je daar geen zorgen over? Bid en hoop maar dat je weer thuis zal komen. Maar heb je je wel eens afgevraagd of je wel terug zal keren, of je jouw geliefden ooit weer terug zal zien? En heb je je wel afgevraagd wat er van hen zal worden als je niet meer thuiskomt?

De oplossing wordt natuurlijk ook gegeven:

Waar een wil is, is een weg... slechts 300 yards voor je... en dan is het pas echt Merry Christmas

Bij een andere kaart is de toon nog wat harder, maar de boodschap dezelfde:

Geen enkele voorspelling is uitgekomen, elke belofte is gebroken, elk hoop stukgeslagen, het eind is niet in zicht. Stop er toch mee... op de een of andere manier. Dode mannen vertellen het niet na, maar krijgsgeslagenen wel!

Uit Oorlogsbrieven:

Ondanks alle goede zorgen voor elkaar was er niet alleen maar goed nieuws. Hoewel de Randstad inmiddels al gewend was aan het gebrek aan gas en licht, moest de familie in Friesland er helaas in december ook aan geloven. En dat met de hele winter nog voor de boeg. Oom Cees schreef op 18 december: We zitten deze avond voor het eerst zonder licht, het valt niet mee, we zitten nu met een drijvertje op wat olie. Het wordt niet een prettige Kerst in donker. Je ziet ook nog geen enkel lichtpunt nietwaar, waar zal het nog op uitloopen.

Oma Van Buuren zag de kerst van tevoren niet zo erg zitten. In Amsterdam is in 1944 het voedseltekort nijpend, en brandstof is er ook al nauwelijks. Haar zorgen blijken echter ongegrond: haar oudste zoon kwam een flink kerstpakket brengen! Op 23 december schreef ze: Ik zit vol over Kerstmis, ik heb toch zoo'n gelukkig Kerstfeest. Ik dacht in donker en koude en honger hem door te moeten brengen, nu is het net andersom. Van Louis kreeg ik een beetje terpentijnolie, 3 kilo aardappelen, een half rogbroodje, 1 ½ pond tarwe, een beetje custard, bietjes, worteltjes, prei, kooltjes 1 pond, enz. enz. Ook een beetje melk, fijn hè.

Kerst vieren als krijgsgevangene

Amsterdam, Kerstmis '43

Mijn innig geliefde Man,

In deze uren van ons mooie oude Kerstfeest, waarin jouw gedachten bij mij en je ouders zijn en ik bij jou ben, wens ik

jou een recht gelukkig Kerstfeest en hoop van ganzer harte dat God dit feest werkelijk vrede op aarde zal brengen. Hij is toch alleen die de aardse zorgen en zonden van ons over kan nemen en de haat uit de harten van mensen kan verdrijven. Lieve Man, bid jij op deze eerste Kerstdag of God ons weer tesamen wil brengen en ons gelukkig wil maken. Ik zal het ook doen. Hoe ver de afstand dan mag zijn, zal ik op dit ogenblik heel dicht bij je zijn.

Wat er in dit bijna ten einde lopende jaar gebeurd is, vergeeten we nooit. Maar nu we met onze gedachten zo dicht bij elkaar zijn, laten we dan aan onze toekomst denken. Een volgend jaar in ons eigen huis met een Kerstboom en misschien een kindje bij ons. Wat zou dat heerlijk zijn! Als ik bij mijn schoonzuster ben en zie die schatten van baby's krijg ik zo'n groot verlangen ook zo'n kind te hebben en dat te verzorgen en te vertroetelen. Een ding weet ik nu heel zeker en dat is dat ik jou onder welke omstandigheden ook, nooit en nimmer meer alleen laat weggaan. Dan ga en wil ik mee!

Liefste, helaas is mijn Kerstbrief vol. Ik hoop dat mijn epistel jou een plezier gedaan heeft, evenals het mij een groot plezier deed dit aan mijn lieve man te schrijven. Ik wens je een prettige Kerst en een gezegend uiteinde en een heel goed Nieuwjaar dat ons weer tesaam mag brengen in een vrij Nederland! Vrede op aarde! Heel veel innige kussen! Pucky.

Stanislau, 26 december '43

Mijn Liefste,

Je prachtige Kerstbrief ontvangen en wat een mooie foto. Puck, ik moest bijna huilen, gek hè? Maar ik heb ook zo'n lief gevoelig vrouwtje. Houd je goed, hoor. Alles zal best gauw in orde komen. Hier heerscht een echte Kerstgedachte ondanks de diepte waarin de wereld zich momenteel be-

vindt. Nu liefste, veel goeds.

Je innig liefhebbende Henk.

Neubrandenburg, 24 December '44

Mijn Liefste,

Een avond voor Kerstmis schrijf ik je deze brief. Ik weet

heus niet hoe ik jullie in deze benarde tijden moet helpen, maar wees ervan overtuigd dat ik steeds bij jullie ben. Zoojuist heb ik nog weer heel lang naar de laatste foto van je gekeken en me verbeeld bij je te zijn. Wat heb je je haar keurig, een hele dame hoor. Ondanks dezelfde brief van verleden jaar, schrijf ik je ook nu weer, dat ik het volgend jaar bij ben je. Puck, wat zou het fijn zijn als we dan in een eigen huis zitten en misschien, kun je raden wat ik schrijven wil? Hier is alles OK. Ik durf het haast niet te schrijven nu jullie zoo krap met eten zitten, maar we hebben net gisteren weer een Am. pakket gehad. Een heleboel liefs voor jou. Je liefh. Henk.

Bron: Uitzichtloze briefwisseling met een krijgsgevangene in Stanislau en Neubrandenburg, 1943-1945

<http://oorlogspost.yolasite.com/>

De Nazi's en Kerst

Wat vonden de nazi's van kerst?

Kerstkoekjes in de vorm van hakenkruisen, een adventskalender met nazipropaganda en Odin die met snoep kwam. Waarom hadden de nazi's een probleem met de traditionele kerst? Inpakpapier met Arische motieven en koekjesvormen waarmee Duitse huisvrouwen hakenkruskoekjes op de kersttafel konden zetten. In de jaren 1930 probeerden de nazi's kerst te stelen, en ze deden erg veel moeite om de symbolen en gewoonten

rond het feest in hun nationaal-socialistische ideologie te laten passen. Probleem: Jezus was een Jood Dit was nog niet zo gemakkelijk, want de hoofdpersoon van het feest, Jezus, was tenslotte Joods. De nazi's probeerden dit probleem op te lossen door de christelijke symboliek uit het

kerstfeest te halen. De Duitse Sinterklaas, Sankt Nikolaus, die op 6 december kinderen cadeautjes bracht, werd aan de kant gezet en vervangen door Odin, die met zijn wortels in de Germaanse mythologie beter in het nazistische wereldbeeld paste. Ook de sterren in de kerstbomen waren problematisch. De vijfpuntige ster leek op het symbool van het communisme, en de zespuntige op de Joodse davidsster. De nazi's wilden dat de Duitsers IJzeren kruisen aan de kerstboom zouden hangen, maar dat sloeg nooit aan, want de bevolking was nu eenmaal vrij conservatief in de beleving van kerst. En dan had je nog de adventskalenders. De nazi's verboden kalenders met afbeeldingen. Achter elk luikje moest een nazistische slogan staan. Chocolade of snoep in de luikjes werd wel toegestaan. In de oorlogsjaren was het helemaal afgelopen met de adventskalender. Er was een gebrek aan karton, dus de nazitop besloot dat er geen adventskalenders meer gemaakt mochten worden

Bron: *Historianet*

Kerst: Germaans familiefeest

Ervan overtuigd dat het Duitse volk te zeer gehecht was aan het kerstfeest werd er van bovenaf besloten om het feest niet te verbieden, maar werd gepoogd om er een Germaans familiefeest van te maken in plaats van een christelijk feest. Naast de eerder genoemde nazistische kerstversierselen en -kaarten werden verwijzingen naar het christendom geschrapt in kerstliederen. Er werden ook nieuwe kerstverhalen geschreven, waarbij de nadruk veelal lag op nationaalsozialistische waarden zoals de verering van de soldaat en de moeder die haar leven moest wijden aan het voortbrengen van kinderen, die de toekomstige soldaten en moeders van nazi-Duitsland waren. In een in 1943 verschenen kerstverhaal komen al deze waarden aan bod en zijn alle christelijke

verwijzingen verdwenen, ondanks dat de gelijkenis met het oorspronkelijke kerstverhaal onmiskenbaar is.

Het verhaal gaat over een soldaat, een houthakker en een koning die op kerstavond in een donker, besneeuwd bos in een hutje in het bos een moeder met een pasgeboren kind aantreffen. Ze raken verwarmd door de moederliefde. De soldaat wordt door haar bedankt voor het beschermen van het vaderland. Tegen de koning, die tot zijn verbazing door de vrouw niet als eerste aangesproken wordt (de nazi's streefden naar een klasseloze samenleving), zegt ze: Kinderen zijn uw koninkrijks grootste schat. Wat is het belang van alle land en schatten van de wereld, alle bossen en velden, als er geen kinderen op zouden groeien om de ploeg op te pakken, om brood te bakken, om met bijlen te zwaaien in het bos, om hout te hakken voor hutten, huizen en zalen, om zwaarden te smeden op aambeelden om tegen de vijanden van uw koninkrijk te vechten, als er geen kinderen zouden zijn die de moeders zouden worden wier baarmoeders uw koninkrijk een toekomst geve.

Bron Historiek

Uit het oorlogsdagboek van Hette de Jong

Zondag 24 december 1944

Gisteravond om 9:25 Moffen in de lucht. Donderend afweergeschut. Bij parallweg ca. 10 licht bommen gevallen. Er moeten gewonden zijn. Hele morgen luchtalarm. Moffen vliegen af en aan. Na maanden zonder Luftwaffe, nu ineens vele aanvallen. Kan niet anders dan dat de Moffen aan hun laatste reserves bezig zijn. De mist is hier nu geheel opgetrokken! 's Nachts een heldere sterrenhemel. Overdag een strak blauwe lucht. 't Vriest en het is tamelijk koud. Nu kan de Geallieerde luchtmacht uit de vleugels! Strijd in de Ardennen nadert hoogtepunt. Aan de zijkten van het front zijn de Amerikanen de toestand meester. Aan het centrale front nog vorderingen door de Duitsers. Geallieerde luchtmacht is ingezet als nooit tevoren..

Maandag 25 december 1944

Eerste kerstdag! Maar nog geen vrede! Wanneer in vrede Kerstmis? Veel Amerikanen praten over heimwee naar huis. Kan ik me levendig indenken!

Dinsdag 26 december 1944

Kerstrede van koningin Wilhelmina. Ontroerd luisterden wij. Maar hoe is het in de Ardennen. hoeveel worden er daar weer afgeslacht? Vandaag ladingen in de noodbruggen. Dat is geen goed teken! Vlak buiten de stad leggen de Amerikanen verdedigingswerken aan. Maastricht wordt verdedigd als het wordt aangevallen. De Amerikanen lopen zwaarbewapend door de straten. De bruggen worden zwaar bewaakt. Burgers en militairen worden gecontroleerd. Maar de Amerikanen denken ook aan dat andere: Het US rode kruis staat wijd open voor de Maastrichtse kinderen. Zij deelden gul handenvol met snoepgoed!

[Lees meer hier!](#)

Kerstmis in Westerbork

Andere Tijden reconstrueerde kerst in het kamp

In de donkere dagen voor kerstmis 1942 reed er in het doorgangskamp Westerbork 's avonds opeens een flinke rij glanzende automobielen naar binnen: topfunctionarissen van het nazi-regime in Nederland kwamen naar de Drentse hei om daar het Joelfeest te vieren, met exclusief eten, veel drank en bediening door kampbewoners. Andere Tijden sprak met joodse overlevenden over kerstmis in het kamp.

Het volledige verhaal kunt u vinden op de site van [Geschiedenis24](#)

Uit het dagboek van David Koker (1921-1944)

Tijdens de oorlog was kerst niet een feest dat alleen buiten de muren van concentratiekampen gevierd werd. Ook in concentratiekampen werd kerstmis gevierd. Verschillende schreven over de troost die het feest hen bood. In zijn dagboek schreef de Joodse student David onder meer:

Men gaf ook de joden Rode Kruis-pakketten. Philips gaf ons tien sigaretten, ontbijtkoek, stroop, perl en wat kleine versnaperingen. Zondag ook Philips-eten. Op de appèlplaats brandde een kerstboom

Op 26 december 1943 schreef een gevangene het volgende naar huis:

Liefste, het is nu 't tweede Kerst- en Oudejaarsfeest dat ik niet bij je ben. Smartend is mijn verlangen geweest om bij jullie te zijn. Doch ik sla me er door heen, zoals een concentranair van zoveel maanden geleerd heeft. Deze Kerst is in ieder veel beter dan vorig jaar: Goed te eten, wat te roken en vrolijke feestavonden met muziek onder goede kameraden. Ook oude jaar zal ik niet bij je zijn, lieveling. Al deze dagen zijn in mijn gedachten niets anders dan bij jou, bij jouw en mijn gezellig tehuis. Of 1943 inderdaad zo'n slecht jaar geweest is, daar zullen we later nog wel eens over praten Heel veel heb ik geleerd, o.a. om de grote waarde en 't geluk van 't leven te beseffen.

Bron: Historiek

Kersttijd in de hongerwinter 1944/1945 in ons kleine huis aan de dijk in Papendrecht

Die laatste kerstmis van de oorlog in 1944, hadden wij 5 onderduikers in ons kleine huis aan de dijk in Papendrecht (Bosch 51), terwijl ons gezin uit man, ir. W.M.C. Visser, Martz vrouw H.Visser-Scholten en 3 kinderen bestond. Natuurlijk hadden onze onderduikers zelf ook voedsel en bonnen meegebracht, maar dat was lang niet voldoende om zo'n ploeg goed in leven te houden. Gelukkig hadden we een stukje grond beschikbaar gekregen om op te tuinieren. Die grond was vroeger griend geweest, de oogsten waren daardoor niet van al te beste kwaliteit, maar alle beetjes hielpen en het landje had toch al aardig wat opgebracht zoals aardappels, groente en tabak. De tabak werd voornamelijk gebruikt als ruilmiddel.

Met kerst hadden we toch een aardig menu samengesteld voor 10 personen, nadat de kinderen te eten hadden gehad en warm waren ondergestopt begonnen wij de avond met een klein glaasje bessenwijn, special bereid uit bessen met suiker, in flessen bewaard in een warme kast. Daarna de soep uit de gaarkeuken die we een beetje hadden aangevuld met bouillon van een paar wilde eenden. De hoofdmaaltijd bestond uit aardappels met boerenkool en het vlees van de wilde eenden en het toetje bestond uit geroosterd brood met stropiesve ,vruchten met room (gemaakt van geklopte taptemelk met eiwit). De vruchten en de heerlijke bessenwijn kregen wij van onze buren en familie de vrijgezelle zusters Jens en Nellie Visser en hun broer Pieter Visser dochters en zoon van Jan Visser Gz en Heiltje Rijshouwer. Zij waren meesters in het inmaken en bereiden van vruchten en sap.

Na afloop dronken we nog wat glaasjes van de bessenwijn en rookte dunne cigaretjes gerold van onze eigen verbouwde tabak, om de stemming erin te houden en de spanning wat te verdrijven vertelde iedereen een grap en daarna vroeg naar bed met veel kleren aan en onder veel dekens.

De 5 onderduikers waren Gerrit M. Visser, Jan Dicke, Jan Grootjans, Engelse piloot en Amerikaanse piloot. Zij lagen als griffels in een doos om elkaar warm te houden te slapen, de kachel was door de schaarste aan brandstof al vroeg in de avond uitgebrand. De onderduikers zaten hier in afwachting van een veilige crossing met Pieter de Koning vanuit Papendrecht door de Dordtse Biesbosch naar bevrijd Brabant. De schuilplaats voor de onderduikers was een geheime ruimte achter de provisiekast in de huiskamer en geslapen werd in een ruimte onder de woonkamer.

Bron: [PAPENDRECHT IN DE 2e WERELDOORLOG 1944-'45](#)

Dit jaar geen kerstfeest want:

Maria is geëvacueerd
 Jozef in arbeidsdienst
 Kindje Jezus ondergedoken
 Os clandestien geslacht
 Ezel burgemeester gemaakt
 Herders aan het Oostfront
 Drie koningen afgetreden
 Stal in beslag genomen
 Schapen naar Duitsland voor voedselvoorziening
 Stro alleen op sigarettenbon
 Engelenkoor door Hitler geëngageerd
 De ster uitgeleend aan de joden
 'Stille Nacht' wordt door de R.A.F. in de war gestuurd.

Bron: Cultureel Brabant

Bloemendaal Kerst 1943:

Ook in dit jaar werd het Kerst en weer Oud en Nieuw. Gelaten wachten de inwoners van de gemeente Bloemendaal af, wat het Nieuwe Jaar zal brengen, maar eerst was er Kerst. Moeder de vrouw, met haar vindingrijkheid en in die tijd de spil waar alles om draaide, wrong zich in allerlei bochten om toch iets met Kerst op tafel te zetten. Bonnen werden gespaart voor extra's. Ook werd er gestroopt en als men geluk had was er iets van wild op tafel. Op stropen in de duinen stonden zware straffen, maar het gebeurde toch en de Duitsers hadden vaak het nakijken. Oudejaaravond werd uitsluitend in huiselijke kring gevierd. Soms was er wat familie als je slaappleaats had. En terwijl de klok naar middernacht tikt hoopte men op een wonder in 1944.

"I'll Be Home for Christmas"

I'll Be Home for Christmas
 I'll be home for Christmas
 You can plan on me
 Please have snow and mistletoe
 And presents on the tree

Christmas Eve will find me
 Where the love light gleams
 I'll be home for Christmas
 If only in my dreams

I'll be home for Christmas
 You can plan on me
 Please have snow and mistletoe
 And presents on the tree

Christmas Eve will find me
 Where the love light gleams
 I'll be home for Christmas
 If only in my dreams
 If only in my dreams

"I'll Be Home for Christmas" is a Christmas song recorded in 1943 by Bing Crosby who scored a top ten hit with the song. "I'll Be Home for Christmas" has since gone on to become a Christmas standard. The song is sung from the point of view of an overseas soldier during WWII, writing a letter to his family. In the message, he tells the family that he will be coming home, and to prepare the holiday for him including requests for "snow", "mistletoe", and "presents on the tree". The song ends on a melancholy note, with the soldier saying "I'll be home for Christmas, if only in my dreams."

On October 4, 1943, Crosby recorded the song under the title "I'll Be Home For Christmas (If Only In My Dreams)" with the John Scott Trotter Orchestra for Decca Records. The U.S. War Department also released Bing Crosby's performance of "I'll Be Home For Christmas" from the December 7, 1944 Kraft Music Hall with the Henderson Choir. The song touched the hearts of Americans, both soldiers and civilians, who were in the midst of World War II, and it earned Crosby his fifth gold record. "I'll Be Home for Christmas" became the most requested song at Christmas U.S.O. shows. Yank, the GI magazine, said Crosby "accomplished more for military morale than anyone else of that era".

Bron: Wikipedia

Kersttekenfilm waarschuwde wereld voor oorlog

Misschien is de [tekenfilm](#) naar tegenwoordige begrippen enigszins zoetsappig, maar toen "Peace on Earth" in december 1939 in de Verenigde Staten uitgebracht werd, had de boodschap niet toepasselijker kunnen zijn. In Europa was een nieuwe oorlog losgebarsten toen Adolf Hitler in september 1939 Polen binnenviel. Eerder al, in 1937, waren de Japanners Mantsjoerije in China binnengevallen. Beide conflicten vormden de prelude tot wat zou uitgroeien tot een nieuw mondiaal conflict, de Tweede Wereldoorlog. De ondergang van de mensheid, dat was waar de kijker van de tekenfilm voor gewaarschuwd werd.

In de openingsscène wordt een besneeuwd en door mensen verlaten slagveld getoond, terwijl een aangepaste versie van de bekende kersthymne "Hark! The Herald Angels Sing" uit 1739 klinkt. Te midden van de puinhopen bevinden zich pittoreske huizen die bevolkt worden door eekhoorns en andere kleine diertjes. In één van deze huizen vertelt een grootvader eekhoorn op kerstavond aan zijn twee kleinkinderen over de tijd toen er nog mensen waren. Terwijl de oude eekhoorn zijn verhaal vertelt, worden modderige slagvelden en soldaten met gasmaskers en geweren met bajonetten getoond die doen denken aan de Eerste Wereldoorlog.

Bron: WO2actueel.nl

7 mei Schietpartij op de Dam in Amsterdam

“Maandagmorgen kwamen ter verkenning 4 Canadesche tanks; deze vertrokken later weer. De komst van deze was voor de Binnenlandse Strijdkrachten schijnbaar het sein tot een min of meer overhaaste ontwapening der Duitschers die dit op deze wijze niet namen en toen brak een veldslag los op de Voorburgwal, vlak voor ons gebouw, en op de Dam. De Dam zag zwart en oranje van de mensen en daar hebben de Duitschers de mitrailleurs op gezet. Ik zal er niet meer van schrijven dan dat het misdadig was. Ook over de Voorburgwal roffelden de mitrailleurs en automatische geweren, ‘t Was een compleet straatgevecht. Ik was met eenige anderen op kantoor en moest daar blijven tot de strijd geëindigd was. ‘t Was om twee uur begonnen en om vijf uur ongeveer kwam er een Duitsch Officier met een witte vlag uit de Groote Club die de capitulatie aanbood, ‘t Verkeer werd toen weer vrij gegeven door de Spuistraat en ik kon naar huis. Er lagen toen eenige tientallen dooden op straat, meer dan honderd gewonden en verder fietsen van hals over kop gevluchte mensen, kinderwagens, bakfietsen, aangeschoten auto’s etc. Al met al een echt slagveld. Dit is voor Amsterdam het slot geweest van de vijandigheden.”

Stichting Memorial 2015 voor Damslachtoffers 7 mei 1945:

Het waarom van de schietpartij is nooit onderzocht, ook is er nooit vervolging ingesteld naar de daders. De Duitse soldaten werden een paar dagen na de schietpartij door Canadezen uit de Grote Club opgehaald en afgevoerd naar Duitsland. Altijd ging men uit van 19 tot 22 doden, men wist nooit wie dat waren. Wij zijn nu bezig om de namen van de slachtoffers te achterhalen en, via contact met familieleden, hun verhaal en gezicht op te nemen op onze website. Het uiteindelijke doel is om op 7 mei 2015, 70 jaar na dato, een Memorial te onthullen met hun namen. Vanaf dat moment zal iedereen weten wie deze mensen waren.

Behalve op de site van de Stichting Memorial 2015 vindt u achtergrondinformatie en beeldmateriaal op [Gerards blog](#): De ware feiten; een reconstructie (film) vindt u op de [site van Geschiedenis24](#)

EDUCATIE

Kamp Westerbork en de briefkaart

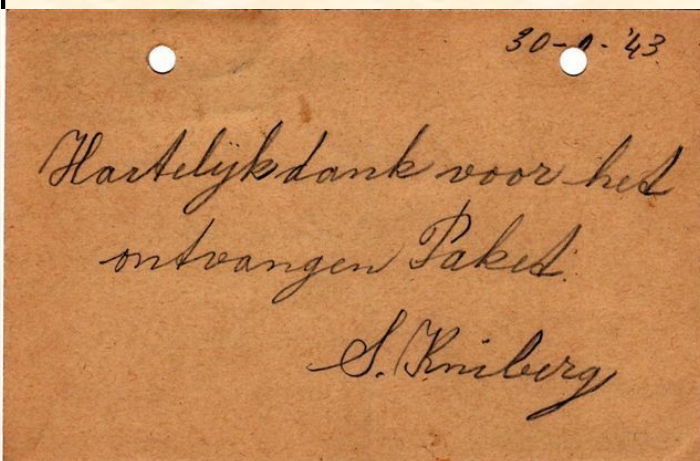
Enkele jaren geleden werd onderstaande briefkaart ontdekt. Op de adreszijde van de kaart stond:

Aan den Joodschen Raad Tilburg

S. Kniberg, Westerborg, BAR.71

En op de achterzijde:

30-9-'43 Hartelijk dank voor het ontvangen Paket S.Kniberg

Petite histoire

Een aardige manier om de leerlingen als het ware mee te trekken in een historisch onderwerp is het gebruiken van 'petite histoire'. Aan de hand van deze kaart, geschreven door Siegmund Knieberg, en het bijbehorende verhaal kun je de leerlingen (een deel van) het verhaal van Holocaust vertellen. Bij deze lessuggestie hoort een [PowerPoint](#).

Op 30 september 1943 stuurde een zekere S. Kniberg vanuit kamp Westerbork een briefkaart naar de Joodse Raad in Tilburg waarop hij de Raad bedankte voor een pakket. Wat er in het pakket zat wordt niet vermeld. Je zou er met de leerlingen over kunnen praten. Met hulp van registers in

Israël werd duidelijk dat de afzender voluit Siegmund Kni(e)berg heette. Hij was in 1923 in Hamborn (Duisburg) geboren. De Joodse Kni(e)bergs kwamen oorspronkelijk uit Polen, vader Berek uit Warschau en moeder Chana uit Kaluszyn. Lees het volledige bericht [hier](#).

Lesbrief - L2 en L3 - Nederasselt en Overasselt

Wat betekende het om te leven in en langs de frontlinie? In het verhaal van Nederasselt hoor je het verhaal over de duizenden geallieerde soldaten die vanuit de lucht hier landden en hun kampen opsloegen in deze omgeving. Wat betekende de komst van duizenden soldaten voor de lokale bevolking? Het luisterverhaal in Overasselt vertelt hoe de moraal bij deze soldaten hoog gehouden werd door de komst van de zwarte revueartieste Josephine Baker.

[Download lesbrief](#)

Documentaire Kerst 1944

met herinneringen aan de bijzondere feestdagen van de laatste oorlogswinter, met verhalen uit het hongerende westen, uit de Biesbosch, het 'Nederlandse front' en uit het bevrijde zuiden, waar de Canadezen de kerstbomen optuigden. Enkele fragmenten:

Bitter koud is het die winter in de oorlog. Het Noorden is bezet en vooral in het Westen van het land wordt het voedsel steeds schaarser. De voedselvoorraden zijn uitgeput en door allerlei oorzaken, waaronder de spoorwegstaking, is het voedseltransport gestagneerd. De Maas is de grens van het bezette gebied. Ten zuiden daarvan zitten de geallieerde troepen en kan er weer vrij geademd worden. Er kan zelfs feest gevierd worden in de Kerstnacht. Maar er is geen Kerstbestand en aan het front gaat de strijd keihard door. Het Stille Nacht komt nauwelijks boven het oorlogsgeweld uit. Oosteind is een gehucht van vierhonderd zielen dat aan de zuidelijke kant van de Bergsche Maas nog net tot het bevrijde gebied behoort. In de buurt van het dorpje grenzend aan het Brabantse Oosterhout liggen in die dagen tweeduizend Canadezen. De Dorpsstraat staat vol kanonnen, een situatie die tot de bevrijding zal duren.

Vanaf het moment dat de geallieerden tot de Maas zijn gekomen en de Biesbosch de frontlijn vormt, in november '44, wordt de Biesbosch gecrossed door 2 verzetsgroepen, uit Sliedrecht en Werkendam. De line-crossers brengen piloten die in Nederland zijn terecht gekomen naar het zuiden. En ze brengen microfilms, gefilmd door het Nederlands verzet, met militair strategische objecten of documenten, naar de geallieerden. Een zo'n line-crosser is de heer van der Hoek uit Werkendam.

't Land van Heusden en Altena, direct ten oosten van de Biesbosch, is een klein driehoekje in het noorden tussen Merwede en Bergse Maas. Heel Brabant is bevrijd, behalve dit gebied. De bevolking is in 1944 zeer gemêleerd. In het zuiden zijn de huizen gevorderd door de kwartiermakers om er de Duitse fronttroepen in onder te brengen. De bewoners worden naar het noorden gestuurd om bij andere bewoners onderdak te zoeken. Het gebied wemelt er dus van de Duitsers, de rest is bevolking, evacue's, onderduikers en illegalen. Mevrouw Verhorst is 34 jaar, ze is onderwijzeres, maar de school is allang dicht. Het land van Heusden is afgesloten, ze kan met de Kerst niet naar haar ouders. Ze zit op kamers bij een familie in Almkerk. De Duitsers die ook in dit huis ingekwartierd zijn roepen: "Wir gehen wieder nach Frankreich!"

Terwijl de Duitsers Weihnachten feiern met schnapps en moffenhoeren, steekt Van der Hoek de Biesbosch weer over.

Lies Montagne Andrès heeft vier neergehaalde piloten in huis. Ze is getrouwd, 28 jaar en woont in Hengelo. Glenn, een Engelsman, en Alec, Charlie en Jimmy, twee Amerikanen en een Canadees zijn bijna niet binnen te houden. Ze willen eigenlijk naar het zuiden om zich weer bij de geallieerde troepen aan te sluiten. Maar nu loopt de frontlijn dwars door Nederland. En de Biesbosch is te ver. Toch gaan er twee op stap, op klompen en met een pakje roggebrood. Na vier weken komen ze sterk vermagerd terug. Ze zijn tot Arnhem gekomen. All water, melden ze met grote ogen. Lies Andrès wordt in Hengelo boksevrouwtje genoemd, omdat ze zes baby-bonkaarten heeft gekregen van de illegaliteit om de vier bevrijders te kunnen voeden.

Beluister de [documentaire Kerst 1944](#), samengesteld door Kiki Amsberg

Het kerstverhaal van Patton

1944: Zwaar was de strijd en veel ellende en verliezen bracht de bevrijding van dit stukje Europa met zich mee. Na vier jaar zou dit weer de eerste kerst in vrijheid zijn, maar was er wel iemand om kerst te vieren. De mensen waren verjaagd of hadden alles in de zware strijd verloren, soldaten waren te moe of werden weer naar andere front sectoren gestuurd. De frontlijn bleef tot in 1945 liggen langs de Peel en Maas lijn, dus veel rust was er niet. Kerken vernield, huizen vernield en bittere kou waren niet bepaald de ingrediënten voor een kerstfeest. Overal in de wereld werd heel even stilgestaan bij het feest van vrede.

Op de heuvels boven het Wiltzdal bij Bastogne brak de hel los, tussen zaterdag 16 december 1944 en donderdag 4 januari 1945, de laatste stuiptrekking van het Nazi-regime in het Ardennen gebied. Op die zaterdag was het landschap in de Ardennen bedekt met een dikke laag sneeuw en hing er met de mist een grimmige sfeer, misschien wel tekenend voor wat er komen ging. Het leek het bewijs voor de profetische gave, die Hitler moest hebben gehad, toen hij in september 1944 de operatiernaam "Herbstnebel" had bedacht. De Geallieerde luchtmacht was totaal verlamd door het weer, de Amerikaanse troepen slechts summier langs de Duitse grens trekkend en de Duitsers zelf machtig oprukkend om de Maas bij Namen te bereiken.

Op 19 december 11.00 uur had generaal Eisenhower voor overleg de generaals Bradley, Devers en Patton naar Verdun laten komen waar generaal Patton de opdracht kreeg om zich met zijn divisies vanuit het Saarland naar de Ardennen te verplaatsen, echter op 22 december was de totale omsingeling, van Bastogne al een feit. De bevelhebber van de 26e Volksgrenadiers, luitenant-generaal Heinz Kokott, wilde de Amerikaanse commandant van Bastogne, generaal McAuliffe een ultimatum tot overgave stellen, waarbij McAuliffe uiterst treffend het antwoord "Nuts"(val dood) gaf!

Generaal Patton dirigeerde zijn troepen richting Bastogne waar hij enorme tegenstand te verduren kreeg, door zowel het weer als door de Duitsers ten zuiden van de stad. Nog een paar dagen.....en het was Kerstmis....tijdens een gevechtspauze liep Patton richting het altaar van een deels kapotgeschoten kerkje dat als commandopost was ingericht,....stond voor het altaar....keek omhoog, waarna hij knielde, zijn ogen sloot en begon te bidden.....

"Sir, this is Patton speaking, Heer dit is Patton....de laatste veertien dagen zijn ronduit een hel voor ons geweest, regen, sneeuw, meer regen, meer sneeuw... en ik begin me af te vragen wat er in uw hoofdkwartier aan de hand is, aan wiens kant staat u eigenlijk? Drie jaar hebben mijn aalmoezeniers nu al verklaard dat dit een heilige oorlog is. Dit is, zeggen ze, een nieuwe versie van de kruistochten. Het enige verschil is dat er toen kamelen en nu tanks bereden worden. Zij houden vol dat wij hier gekomen zijn om de Duitse legers en de goddeloze Hitler te vernietigen, opdat vrijheid van eredienst weer in Europa heersen móge. Tot nu toe ben ik akkoord gegaan met wat zij vertelden. Gij hebt ons uw onvoorwaardelijke steun geschonken. Fraaie zee en heldere hemel hebben onze landing in Afrika bevorderd en ons Rommel helpen uitroeien. Sicilie was een peulen schilletje en gij hebt zelfs voor prima weer gezorgd voor onze tanktocht door Frankrijk, de grootste militaire overwinning die gij mij tot nu toe hebt doen behalen.

Maar nu, halverwege de rit, bent u ineens van paard gaan wisselen. Gij schijnt von Rundstedt alle kansen te gaan geven, en eerlijk gezegd, trapt hij ons lelijk op de staart. Mijn legers zijn noch getraind, noch uitgerust voor een winteroorlog. En u weet dat dit klimaat beter voor Eskimo's geschikt is, dan voor cavaleristen uit het snikhete zuiden van de Verenigde Staten. Heer, ik moet wel aannemen dat ik u op enigerlei wijze heb gegriefd en dat u plotseling alle sympathie voor onze zaak verloren hebt. Gij weet, zonder dat ik het u hoeft te vertellen, dat onze situatie desperaat is. Ik kan wel doorgaan met aan mijn staf te melden dat alles verloopt volgens de plannen, maar het is duidelijk dat mijn 101st Airborne's in Bastogne tegen vreselijke rampen vechten, en dat Gaffey, een van mijn bekwaamste generaals bij zijn pogingen om Bastogne te bevrijden, meer last heeft van uw weer dan van de Moffen. Ik houd er niet van om flauw te doen of te klagen, maar mijn soldaten tussen Maas en Echternach hebben de kwellingen der verdoemden te lijden. Ik heb vanmiddag enkele van hun hospitalen bezocht. Maar dat is nog niet het ergste, slecht zicht en permanente nevels hebben mijn luchtmacht aan de grond gekluisterd; mijn vliegende artillerie, zonder welke ik niet vechten kan, is onbruikbaar. Nog erger is dat mijn verkenners niet vliegen kunnen en ik sedert veertien dagen geen idee meer heb van wat er achter de Duitse linies aan de gang is.

Damnit Sir, ik kan niet tegen schaduwen vechten. Zonder uw hulp is het mij onmogelijk te achterhalen welke tactiek de vijand toepast. Wellicht klinkt dit alles u onredelijk toe, maar ik heb mijn geduld verloren bij het aanhoren van uw aalmoezeniers, die zeggen dat dit de typische winter verschijnselen van de Ardennen zijn. U moet nu besluiten aan welke kant u gaat staan. U moet te hulp komen, opdat ik aan uw zoon als kerstgeschenk op zijn geboortedag heel het Duitse leger kan presenteren. Heer, ik ben geen onredelijk mens, ik vraag u om niets onmogelijks. Ik insister niet op een wonder, alles wat ik vraag is vier dagen helder weer. Geef ons vier dagen goed weer, opdat onze vliegtuigen kunnen jagen en bombarderen en straffen en doelen pikken. Geef mij vier dagen zon, opdat deze vervloekte modder zal drogen en mijn tanks aan het rollen kunnen gaan, opdat munitie en voedsel naar mijn uitgehongerde infanterie gesleept kunnen worden. Ik heb maar vier dagen nodig om von Rundstedt en zijn goddeloos leger naar hun Walhalla te jagen. Ik ben misselijk van dit onnodig afslachten van onze Amerikaanse jeugd en in ruil voor vier dagen goed weer beloof ik u zoveel Moffen te zullen afleveren, dat Uw boekhouding maandenlang overwerkt raakt".

Patton boog het hoofd, wachtte even en zei..... "Amen".

Of het aan dit gebed heeft gelegen, het betere weer of de macht van zijn tanks, op 24 december 1944, eerste Kerstdag, werd Bastogne om 16.50 uur blijvend ontzet door de tanks van Patton, via een smalle doorgang van slechts een paar honderd meter breed.

Bron: Luckyseventh